

ישראל ועל זה נאמר (תהלים ב, ז) בְּנֵי אֶתְּהָ אֲנִי הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ — שָׁאֵל מִמֶּנִּי. והוא זמן שאלה — וכאן הבן שואל.

עת רצון

בליל הסדר אצל הרה"ק בעל 'תפארת שלמה' ישב אחד החסידים שהיה חשוך בנים שנים רבות, כאשר הגיע לקטע זה, פנה אליו הרבי ואמר: וכאן הבן שואל, כאן במקום ובשעה זו ראוי לשאול ולבקש על בנים. ובאותה השנה נושע יהודי זה. וכן כתב באור החיים בפירוש שע"י סיפור יציאת מצרים יזכה לבנים וזה לשונו: 'ואפשר עוד שירמוז באומרו 'והגדת לבנך', שאם יגיד הגדה האמורה בענין יזכהו ה' שיגיד לבנו'.

ענין רמזי חלוקת האגוזים בליל פסח

בשו"ע (תעב, טז) איתא דנוהגים לחלק אגוזים לקטנים כדי שלא ישנו וישאלו ויש להבין ענין חלוקת האגוזים דוקא בליל פסח.

זדונות נעשות זכויות

א. יש מוצאים רמז בזה דהנה בימים הנוראים אין לאכול אגוזים בין השאר מטעמא ד'אגוז' בגימטריא 'חטא', וזה דוקא בימים נוראים שבהם התשובה מיראה, אבל בפסח שענינו תשובה מאהבה אדרבה החטאים נעשים זכויות ולכן אוכלים אגוזים.

כיוצא בזה מפרשים צדיקים ענין שאיבת מים מהמעינות לאפיית המצות. ב'תשליך' בר"ה אנו משליכים את עוונותינו, אך בפסח 'ברוב הימים תמצאנו', שחוזרים ושואבים אותם מהמעיינות והבארות, כי זדונות נעשות זכויות.

להתבונן בפנימיות

ב. עוד אפשר לבאר ענין חלוקת האגוזים בליל פסח דהנה אחת אמות המדה בקטן להיחשב כגדול לגבי דיני קנינים וכדומה הוא אם נותנים לו אבן וזורקו אגוז ונוטלו (גיטין סד.). וכן זה אבן הבוחן אם אפשר לשחוט עליו הפסח כמו ששנינו (סוכה

כט: על הפסוק (שמות יב, ד) אִישׁ לְפִי אָכְלוּ. רבי יהודה אומר: עד שיכול לברר אכילה, כיצד. נותנין לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו.

ב'שם משמואל' פירש סימן זה, כי כלפי חוץ אבן ואגוז שוים שאינם ראויים למאכל, אלא שבאגוז יש פנימיות הראוי למאכל אם שוברים הקליפה, ולכן אם יש לקטן ^{יגדר חכמה} הבחנה בפנימיות הרי זה סימן גדלות.

ולכן מחלקים אגוזים דהנה כלפי חוץ התנהגו בני ישראל כמצריים, כטענת המלאכים: 'הללו והללו עובדי ע"ז' וכל החילוק ביניהם היה בפנימיות. וכפי שאמר הקב"ה למשה רבינו שהסתפק בזכות בני ישראל להיגאל 'ראה ראיתי' ודרשו חז"ל (שמו"ר מב) שאמר לו: אתה רואה ראיה אחת ואני רואה שתי ראיות. פירוש שתי ראיות היינו ראיה פנימית, לפנימיותם של ישראל שתוכם רצוף אהבה. וזה ענין חלוקת האגוזים שצריכים להבחין בפנימיותם.

ועל דרך זה אפשר לומר עוד בטעם שמחלקים אגוזים לתינוקות לפני ששואלים, להורות להם שיתעמקו בפנימיות עניני הלילה.

כי נער ישראל ואוהבהו

ג. עוד יש להטעים ענין חלוקת האגוזים בליל פסח, על דרך מה שדרשו חז"ל (שהש"ר) את הפסוק 'אֶל גִּנַּת אֶגֶז וְיִרְדְּתִי', מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת, אתה נוטלו ומורקו ושוטפו ומדיחו והוא חוזר כתחילתו והוא יפה לאכילה, אף ישראל כן. וכן היה במצרים, אף שנפלו לתוך עמקי הקליפות כיון שהתרוממו התהפכו מיד מעבודת טיט ולבנים, עד דרגת 'שבחו אהובים ורוממו לא-ל'.

וכל ענין החלוקה לילדים ולנערים והיותם מרכז הלב בליל זה, יואר עפ"י לשון הפסוק (הושע פרק יא, א) כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְיֶה וּמִמְצָרִים קָרָאתִי לְבָנִי. וכן מצאנו שפרעה התנכל במיוחד לילדי ישראל וכמו שגזר 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו'. הכניסם בקירות הבתים ורחץ בדמם, וגם לאחר שהסכים להוציא את ישראל ביקש להשאיר אצלו הקטנים. ולכן חג הפסח הוא חג הבנים ללמדם ארחות חיים ולטעם בהם אמונה.

מניח את הקערה ומסלקה לקצה השולחן, ויש שאין מסלקים הקערה רק מכסים ^[מדרש חסידים] המצות. מוזגים כוס שניה, וכאן הבן שואל:

**מַה נִשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל הַלַּיְלוֹת. שְׁבָכָל
הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֲמֵץ וּמֵצָה. הַלַּיְלָה הַזֶּה
כָּלוּ מֵצָה: שְׁבָכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר יִרְקוֹת.**

מַה נִשְׁתַּנָּה

משמעות השאלה – מה נשתנה

לפי חוקי הלשון היה לו לומר - למה נשתנה הלילה הזה, ומה ^[מחיד 1234567] משמעות השאלה 'מה נשתנה', עוד יש להבין מה שמקדים שאלה על עצם הלילה 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', ולא פותח מיד בשאלה על השינויים מה נשתנה הלילה הזה שבכל הלילות וכו'.

קריאת התפעלות

יש מפרשים 'מה נשתנה' הוא לשון התפעלות, כמו מַה רָבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה', מה נפלא הלילה הזה מכל הלילות.

ונראה לדרוש ולרמוז שכך הוא שואל: מה נשגב הלילה הזה, ומה מקור קדושתו, והתשובה – מכל הלילות, שכפי הנהגת האדם בכל לילות השנה בעבודת ה' ובקדושה, כן זוכה להרגיש את קדושת לילה זה, שאת כוחו יונק מכל הלילות.

תוקף הלילה

הגר"א דורש שאלת 'מה נשתנה' באופן זה: מה נשתנה הלילה 'הזה' מכל הלילות, מה נשתנה ליל הפסח דוקא שנקרא בתורה בלשון זכר שנאמר (שמות יב, יב) וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלַיְלָה הַזֶּה. והתשובה: שונה לילה זה, שכן כל המצוות מצוותן ביום, ואילו מצוות הפסח מצוותן דוקא בלילה. ולכן נקרא בלשון זכר שהוא לשון חשיבות.

יש מי שתמה על הגר"א שכן אדרבה, בדרך כלל לילה הוא לשון זכר כגון: (בראשית יד, טו) וַיַּחֲלֶק עֲלֵיהֶם לַיְלָה וְאָמַר (אסתר ג, א) 'בלילה ההוא נרדה שנת

**הַלֵּילָה הַזֶּה מָרוּר: שֶׁבְּכָל הַלֵּילוֹת אֵין אָנוּ מִטְבִּילִין
אֶפְלוּ פֶּעַם אַחַת. הַלֵּילָה הַזֶּה שְׁתֵּי פְעָמִים: שֶׁבְּכָל
הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסַבִּין. הַלֵּילָה
הַזֶּה פָּלְנוּ מִסְבִּין:**

הַמָּלֶךְ וְאִישְׁתַּמִּיטִיה לַהֲאִי מַקְשָׁה שַׁעֲבִ"פ מִפְּסוּקִים אֱלוּ לֹא קִשָּׁה כָּלֵל, שֶׁכֵּן גַּם
הֵם נִסּוּבִים עַל לַיִל חֵג הַפֶּסַח. וְכַפִּי שְׂאוּמָרִים בַּהֲמִשָּׁךְ הַלֵּילָה הַזֶּה: גֵּר צָדֵק נִצְחָתוֹ
כְּנֻחֶלֶק לוֹ לֵילָה. עוֹרֶרֶת נִצְחָה עָלָיו בְּנֶגֶד שְׁנַת לֵילָה — וַיְהִי בַּחֲצֵי הַלֵּילָה.
וּלְמַעֲשֵׂה מֵיִשְׁבִּים דְּבָרֵי הַגֵּר"א שֶׁבְּכָל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּקְרָא לֵילָה בַּלְשׁוֹן זָכָר הֵיִינוּ
כְּשֶׁמִּסְפָּר עַל מְאוּרַע שֶׁהִיָּה בַּלֵּילָה. אֵךְ מִיּוֹחַד לַיִל הַפֶּסַח שֶׁעַצֵּם הַלֵּילָה נִקְרָא
בַּלְשׁוֹן זָכָר 'הַלֵּילָה הַזֶּה'.

הָאֵם הַשְׁתַּנִּיתִי לְטוֹבָה בִּזְהַ הַלֵּילָה

ה'דְּבָרֵי שְׂמוּאֵל' אָמַר פֶּעַם: בְּכָל לַיִל פֶּסַח יִהְיֶה צָרִיךְ לִשְׂאוֹל אֶת עֲצֻמוֹ 'מָה
נִשְׁתַּנָּה' בְּמָה נִשְׁתַּנָּה לְטוֹבָה ע"י הַלֵּילָה הַזֶּה. וְכִיצַד שִׁידַד אֶת מַעֲרֻכּוֹת חַיֵּינוּ בַּלֵּילָה
הַזֶּה אֲשֶׁר כִּיּוֹם יֵאִיר.

הַלֵּילָה הַזֶּה פָּלוּ מִצָּה

הַבַּעֲרָה לַחֲלֵק יֵצֵאת

יֵשׁ דּוֹרְשֵׁין 'מָה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה' — הַגְלוֹת הַזֹּאת שְׂמַת־אֲרַכְתָּ וּמִתְמַשְׁכֶּת
יּוֹתֵר 'מִכָּל הַלֵּילוֹת' מִכָּל הַגְלוּיּוֹת.

וְהַתְּשׁוּבָה — מִפְּרָשִׁים סְפָרֵי יִרְאִים — הַלֵּילָה הַזֶּה כּוֹלוּ מִצָּה, כִּי גִלוֹת זֶה כּוֹלָה
מִצָּה — מְרִיבוֹת וּמַחְלוּקוֹת וְעֵדוֹת נִצִּים אֱלוּ עִם אֱלוּ. וְהֵיִינוּ לְפִי שֶׁהַמַּחְלוּקָה הִיא
סִיבַת הַגְלוֹת, וְכִמוֹ שֶׁאֲמַר מֹשֶׁה לְאַחַר שֶׁשָּׁמַע שִׁישׁ דִּלְטוֹרִין בִּינֵיהֶם: אֲכֵן נֹדַע
הַדְּבָר, מִדּוֹעַ רְאוּיִים הֵם לַגְלוֹת.

תֵּן כְּבוֹד לַעֲמֻךְ

הַצֵּל"ח מוֹסִיף וְדוֹרֵשׁ זֹאת כִּמִּין חוֹמֵר: לְפַעֲמִים מַחֲמַת כְּבוֹד וְגֵאוּהָ עֲצֻמִּית, אָדָם